

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että raideliikenneonnettomuudet ryhdyttäisiin tutkimaan onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain eli nykyisen suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Pienemmät raideliikenneonnettomuudet tutkisi oikeusministeriön yhteyteen 1 päivästä maaliskuuta 1996 lukien perustettavaksi suunniteltu onnettomuustutkin-

takeskus. Vakavammat onnettomuudet tutkisi oikeusministeriön ja suuronnettomuudet valtioneuvoston asettama tutkintalautakunta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1996 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Suuronnettomuudet ja niiden vaaratilanteet on vuodesta 1986 lähtien tutkittu suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/85) nojalla. Valtioneuvosto on asettanut tutkintalautakunnan erikseen kutakin onnettomuutta ja vaaratilannetta varten. Tutkintajärjestelmän ylläpitämistä ja tutkijain koulutusta varten oikeusministeriön yhteydessä on toiminut suuronnettomuustutkinnan suunnittelukunta -niminen pysyvä komitea, jonka valtioneuvosto on asettanut kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Suuronnettomuuksien tutkintalautakunnat ovat tutkineet myös ilmailun alalla tapahtuneet suuronnettomuudet. Tätä pienemmät ilmailuonnettomuudet ovat tutkineet ilmailuhallituksen ja myöhemmin ilmailulaitoksen asettamat tutkijalautakunnat.

Uuden ilmailulain (281/95) säätämisen yhteydessä suuronnettomuuksien tutkinnasta annettua lakia muutettiin olennaisesti maaliskuussa 1995 annetulla lailla suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta (282/95),

jäljempänä onnettomuustutkinnan muutoslaki. Sen mukaan suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain uudeksi nimikkeeksi tulee laki onnettomuuksien tutkinnasta ja lain nojalla tutkitaan vastaisuudessa paitsi suuronnettomuudet ja niiden vaaratilanteet myös kaikki ilmailuonnettomuudet. Onnettomuustutkinnan muutoslaki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Voimaantulopäiväksi on tarkoitus säätää 1 päivä maaliskuuta 1996.

Ilmailuonnettomuuksien tutkinta haluttiin siirtää ilmailuviranomaisista riippumattomalle tutkintaviranomaiselle. Ilmailulaitoksen toiminta lento-onnettomuuksien tutkintalautakuntien asettajana koettiin ongelmalliseksi, koska tutkinnan kohteeksi saattaa tulla myös Ilmailulaitoksen oma toiminta ilmailua valvovana viranomaisena, ilmailunormien antajana, lentoasemien pitäjänä sekä lennonvarmistuspalvelujen antajana.

Ilmailulakiehdotuksen ja suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muutos ehdotuksen käsittelyn yhteydessä eduskunnan liikennevaliokunta ja hallintovaliokunta edellyttivät

hallituksen pikaisesti ryhtyvän toimenpiteisiin myös maa- ja vesiliikenneonnettomuuksien tutkinnan järjestämiseksi mahdollisimman laajalti onnettomuuksien tutkinnasta annettavan lain mukaisessa järjestyksessä. Liikennevaliokunta täsmensi kannanottoa vielä niin, että tieliikennelaissa (267/81) määritelty autoilu ja kevyt liikenne sekä veneliikennelaissa (151/69) määritelty veneily eivät kuuluisi kannanotossa tarkoitettuna maa- ja vesiliikenteen piiriin.

Nyt ehdotetaan, että raideliikenneonnettomuuksien tutkinta tapahtuisi vastaisuudessa onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Raideliikenteen suuronnettomuudet ja niiden vaaratilanteet on tutkittu jo tähänkin asti suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain nojalla. Lain voimassaoloaikana on tutkittu yksi raideliikenteen suuronnettomuus (venäläisten säiliövaunujen palo Hamina-Poitsilan ratapihalla 1989) ja kaksi vaaratilannetta (erikoispikajunan suistuminen kiskoilta Lapualla 1986 ja kahden tavarajunan välinen peräänajo Turengissa 1986).

Valtionrautatiet on tutkinut suuronnettomuutta pienemmät rautatieonnettomuudet. Tutkintalautakunnan on asettanut onnettomuuden vakavuudesta riippuen Valtionrautateiden keskushallinto tai aluehallinto. Kun Valtionrautatiet yhtiöitettiin 1 päivästä heinäkuuta 1995, onnettomuuksien tutkinta annettiin samasta ajankohdasta lukien perustetun viranomaisyksikön, Ratahallintokeskuksen tehtäväksi. Säännökset tutkinnasta otettiin valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain (21/95) 15 §:ään. Lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 224/1994 vp.) perusteluissa todettiin jo, että rautatieonnettomuuksien tutkinta on tarkoitus siirtää onnettomuuksien tutkinnasta annetun lainsäädännön alaisuuteen heti, kun onnettomuustutkintakeskus on perustettu.

Ratahallintokeskus on antanut 3 päivänä heinäkuuta 1995 ohjeen, jonka mukaan Ratahallintokeskus tutkii junaliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet ja vaaratilanteet sekä vaihtotöiden yhteydessä tapahtuneet vauriot, joiden seurauksena joku on kuollut tai loukkaantunut vakavasti taikka jotka ovat tapahtuneet vaarallisten aineiden kuljetusten yhteydessä. Näitä vähäisemmät vaihtotöiden yhteydessä tapahtuneet vauriot tutkii VR-konserni.

Raideliikenneonnettomuuksien tutkinnan siirtäminen riippumattomalle viranomaiselle on

perusteltua vastaavista syistä kuin edellä on ilmaistu onnettomuuksien osalta todettu.

Rautatieonnettomuuksien tutkintaa koskevat lainmuutokset ehdotetaan sisällytettäväksi onnettomuustutkinnan muutoslakiin, jolloin ne voidaan luontevasti sovittaa yhteen aikaisemmin jo hyväksytyjen onnettomuustutkinnan muutosten kanssa ja saattaa voimaan samalla asetuksella kuin ne.

Onnettomuustutkinnan muutoslain 1 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että lain nojalla tutkitaan suuronnettomuudet sekä ilmailun ja raideliikenteen yhteydessä tapahtuneet onnettomuudet. Raideliikenteellä tarkoitetaan rautatie-, raitiotie- sekä metroliikennettä. Lain 1 §:n muutoksesta seuraisi, että raideliikenteen vaaratilanteet tutkittaisiin lain 2 §:n mukaan asetuksella säädettävissä tapauksissa.

Nykyinen suuronnettomuuksien tutkinnasta annettu asetus (759/85) on tarkoitus uudistaa kokonaan ennen onnettomuustutkinnan muutoslain voimaantuloa. Peruseriaatteen vaaratilanteiden tutkinnassa on tarkoitus ottaa, että ne voidaan tutkia, milloin tutkinnasta on odotettavissa merkittävä tietoa turvallisuuden parantamiseksi.

Lain 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä siitä, milloin raideliikenneonnettomuudet tutkitaan onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain mukaisesti. Uuteen asetukseen on tarkoitus ottaa seuraava säännös:

”Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/85) mukainen tutkinta toimitetaan:

- 1) junaliikenteessä tapahtuneesta onnettomuudesta;
- 2) rautatieliikenteen vaihtotöissä tapahtuneesta onnettomuudesta, jossa joku on kuollut tai loukkaantunut vakavasti;
- 3) rautatieliikenteessä tapahtuneesta onnettomuudesta tai vauriosta, joka liittyy vaarallisten aineiden kuljetuksiin; sekä
- 4) metro- ja raitiotieonnettomuudesta, jossa useita henkilöitä on kuollut tai loukkaantunut tai jonka tutkiminen on muusta syystä perusteltua turvallisuuden parantamiseksi ja uusien onnettomuuksien ehkäisemiseksi.”

Pykäläluonnoksen mukaan tutkittaviksi otettaisiin käytännössä ne onnettomuudet, jotka Ratahallintokeskus nykyisin tutkii. Raitiotie- ja metroliikenneonnettomuuksista tutkittaviksi otettaisiin vain vakavimmat. Tämä on perusteltua jo siksi, että raitiovaunut joutuvat usein

onnettomuuksiin, joita voidaan pitää tieliikenneonnettomuuksina. Tieliikenneonnettomuuksia taas ei niiden suuren lukumäärän takia ole tarkoituksenmukaista suuronnettomuuksia lukuun ottamatta sisällyttää lain piiriin.

Tutkinnan kohdealue on pykäläluonnoksessa jaoteltu käyttäen rautatieliikenteessä vakiintunutta käsitteistöä. Junaliikenteellä tarkoitetaan sitä matkustaja- ja tavaraliikennettä, joka tapahtuu aikataulun mukaisesti suunniteltuna liikenteenä asemien välillä. Junaliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet tulevat onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa tarkoitettuna tutkinnan piiriin. Junaliikenteestä eroaa vaihtotyö, joka on ratapihoilla tapahtuvaa vaunujen käsittelyä lähtevien junien kokoamiseksi tai saapuneiden junien vaunujen sijoittelua jatkokuljetusta tai vaunujen purkamista varten. Vaihtotyössä tapahtuneet onnettomuudet tulisivat sanotussa laissa tarkoitettuna tutkinnan piiriin vain, jos niissä on sattunut kuolemantapaus tai vakava loukkaantuminen. Onnettomuudet, jotka liittyvät vaarallisten aineiden kuljetuksiin, tutkittaisiin aina sanotun lain mukaisesti riippumatta siitä, onko onnettomuus tapahtunut junaliikenteessä vai vaihtotyössä. Suuronnettomuutta vähäisemmät tasoristeysonnettomuudet eivät kuuluisi tuossa laissa tarkoitettuna tutkinnan piiriin, vaan ne tutkittaisiin edelleen tieliikenneonnettomuuksina.

Lain 5 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta raideliikenneonnettomuuden tutkintalautakunnan asettavasta viranomaisesta. Vastaava täsmennys ehdotetaan tehtäväksi myös tutkintaselostuksen käsittelyä koskevaan 16 §:n 2 momenttiin.

Valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen jäisi vain viittaus onnettomuuksien tutkinnasta annettuun lakiin.

Esitykseen ei ole sisällytetty ehdotusta siitä, että muiden vesiliikenneonnettomuuksien kuin suuronnettomuuksien tutkinta tulisi onnettomuuksien tutkinnasta annetun lainsäädännön alaisuuteen. Tutkinnan laajentamiseen ei ole osoitettavissa uusia voimavaroja. Ilmailu- ja raideliikenneonnettomuuksien tutkintaan voidaan osoittaa henkilöstövoimavarat ilmailu- ja

rautatiehallinnoista, joilta lakisäätöiset tutkintatehtävät siirtyvät pois. Merenkulun tai muun vesiliikenteen alalla ei ole viranomasta, jonka tehtävät samalla tavalla vähenisivät ja joka voisi luovuttaa henkilöstöään näihin tehtäviin. Vesiliikenneonnettomuuksia koskevan lainsäädännön muutostyö on kuitenkin jo käynnissä ja esitys voidaan antaa eduskunnalle heti, kun tarpeellinen rahoitus on saatu järjestetyksi.

2. Esityksen vaikutukset

Vuoden 1996 talousarvioesityksen mukaan oikeusministeriön pääluokkaan momentille 25.60.21 ehdotetaan siirrettäväksi 800 000 markan määräraha liikenneministeriön pääluokasta 31.58.21 (Ratahallintokeskus ja perusradanpito) kahden viran palkkaus- ja muita kulutusmenoja varten.

Tutkinnasta aiheutuvat menot on tarkoitus kattaa talousarviossa oikeusministeriön pääluokassa momentilla 25.60.22 olevasta, onnettomuuksien tutkintaan varatusta arviomäärärahasta.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkamiestyöryhmässä, jossa on ollut oikeusministeriön, liikenneministeriön, Ratahallintokeskuksen, VR-Yhtymä Oy:n sekä merenkulkuhallituksen edustajat.

4. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 1996 talousarvioon. Ehdotetut lait on tarkoitus saattaa voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti uuden ilmailulain ja onnettomuustutkinnan muutoslain kanssa. Lakien voimaantulopäiväksi on tarkoitus säätää 1 päivä maaliskuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (282/95) 1 §, 5 §:n 3 momentti ja 16 § 2 momentti seuraavasti:

1 §

Tutkinnan tarkoitus

Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on suuronnettomuudet sekä ilmailussa ja raideliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet tutkittava niin kuin tässä laissa säädetään.

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin tämän lain mukainen tutkinta toimitetaan raideliikenneonnettomuuksista.

5 §

Onnettomuustutkintakeskus

Tutkintalautakunta asetetaan tarvittaessa kutakin onnettomuustutkintaa varten erikseen. Suuronnettomuuden tutkintalautakunnan asettaa valtioneuvosto. Suuronnettomuuden vaaratilanteen sekä ilmailussa ja raideliikenteessä

tapahtuneen onnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkintalautakunnan asettaa oikeusministeriö. Tutkintalautakunnat toimivat onnettomuustutkintakeskuksen yhteydessä.

16 §

Tutkintaselostuksen käsittely

Ilmailu- ja raideliikenneonnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkintaselostus annetaan oikeusministeriölle. Oikeusministeriö toimittaa tutkintaselostuksen toimenpiteitä varten tiedoksi asianosaisille sekä niille viranomaisille ja tahoille, joilla se arvioi olevan esityistä mielenkiintoa asiassa. Erityisestä syystä oikeusministeriö voi antaa tutkintaselostuksen valtioneuvostolle 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

2.

Laki**valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä 5 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (21/95) 15 § seuraavasti:

15 §

Rautatieonnettomuuksien tutkinta

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Rautatieonnettomuuksien tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/85).

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARIOikeusministeri *Sauli Niinistö*

1.

Laki**suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (282/95) 1 §, 5 §:n 3 momentti ja 16 § 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tutkinnan tarkoitus

Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on suuronnettomuudet ja ilmailussa tapahtuneet onnettomuudet tutkittava niin kuin tässä laissa säädetään.

1 §

Tutkinnan tarkoitus

Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on suuronnettomuudet *sekä* ilmailussa ja *raideliikenteessä* tapahtuneet onnettomuudet tutkittava niin kuin tässä laissa säädetään.

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin tämän lain mukainen tutkinta toimitetaan raideliikenneonnettomuuksista.

5 §

Onnettomuustutkintakeskus

Tutkintalautakunta asetetaan tarvittaessa kutakin onnettomuustutkintaa varten erikseen. Suuronnettomuuden tutkintalautakunnan asetta valtioneuvosto. Suuronnettomuuden vaaratilanteen sekä ilmailussa tapahtuneen onnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkintalautakunnan asetta oikeusministeriö. Tutkintalautakunnat toimivat onnettomuustutkintakeskuksen yhteydessä.

Tutkintalautakunta asetetaan tarvittaessa kutakin onnettomuustutkintaa varten erikseen. Suuronnettomuuden tutkintalautakunnan asetta valtioneuvosto. Suuronnettomuuden vaaratilanteen sekä ilmailussa ja *raideliikenteessä* tapahtuneen onnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkintalautakunnan asetta oikeusministeriö. Tutkintalautakunnat toimivat onnettomuustutkintakeskuksen yhteydessä.

16 §

Tutkintaselostuksen käsittely

Ilmailuonnettomuuden ja sen vaaratilanteen tutkintaselostus annetaan oikeusministeriölle. Oikeusministeriö toimittaa tutkintaselostuksen toimenpiteitä varten tiedoksi asianosaisille sekä niille viranomaisille ja tahoille, joilla se arvioi olevan erityistä mielenkiintoa asiassa. Erityisestä syystä oikeusministeriö voi antaa tutkintaselostuksen valtioneuvostolle 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa.

Ilmailu- ja *raideliikenneonnettomuuden* ja sen vaaratilanteen tutkintaselostus annetaan oikeusministeriölle. Oikeusministeriö toimittaa tutkintaselostuksen toimenpiteitä varten tiedoksi asianosaisille sekä niille viranomaisille ja tahoille, joilla se arvioi olevan erityistä mielenkiintoa asiassa. Erityisestä syystä oikeusministeriö voi antaa tutkintaselostuksen valtioneuvostolle 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

2.

Laki

valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä 5 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (21/95) 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Rautatieonnettomuuksien tutkinta

Rautatieliikenteen suuronnettomuuden tutkinnasta säädetään suuronnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/85).

Ratahallintokeskus tutkii muut kuin 1 momentissa tarkoitetut rautatieonnettomuudet sekä vaaratilanteet, jos se on tarpeen rautatieliikenteen turvallisuuden edistämiseksi. Ratahallintokeskus asettaa tutkittavaksi tulevan rautatieonnettomuuden tai vaaratilanteen tutkintaa varten tutkintalautakunnan, jossa voi olla yksi tai useampi asiantuntija. Tutkintalautakunnan toimivallasta ja tutkinnan suorittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä suuronnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa säädetään.

Tutkinnasta laaditaan liikenneministeriölle tutkintaselostus. Tutkintaselostukseen on otettava suositukset sellaisiksi toimenpiteiksi, jotka tutkintalautakunnan käsityksen mukaan ovat tarpeen turvallisuuden lisäämiseksi, onnettomuuksien ehkäisemiseksi, vahinkojen torjumiseksi ja vähentämiseksi sekä pelastuspalvelun tehostamiseksi.

Liikenneministeriö päättää, mihin toimenpiteisiin tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten vuoksi on ryhdyttävä.

Liikenneministeriö antaa tarkemmat määräykset 2 momentissa tarkoitetun tutkinnan suorittamiseksi.

15 §

Rautatieonnettomuuksien tutkinta

Rautatieonnettomuuksien tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/85).

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.
